

DOI: 10.14746/rie.2014.8.32

Zofia Sujkowska-Życka, *Przemiany w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, ss. 320.

Proces akcesji Polski do Unii Europejskiej od początku przemian w państwie w 1989 r. i rzuconego przez rząd Tadeusza Mazowieckiego hasła „powrotu do Europy” od lat cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem badaczy wielu dyscyplin naukowych. Liczba publikacji na ten temat przyrasta w zawrotnym tempie. Coraz więcej na rynku pojawia się szesnastych monografii i raportów oceniających z różnej perspektywy czasowej i rzeczowej polskie dokonania w zakresie integracji ze strukturami Unii Europejskiej. Np. w 2009 r. ukazała się blisko 600-stronicowa praca przygotowana do druku przez autorów związanych z Departamentem Analiz i Strategii UKIE, drobiazgowo oceniająca tylko pięć lat polskiego członkostwa w UE w wymiarze gospodarczym, społecznym i politycznym¹. W 2014 r. z okazji dziesięciolecia polskiego członkostwa w tej organizacji liczyć się należy z erupcją podobnych wydawnictw.

W tej sytuacji pojawia się zasadne pytanie, w jakim kontekście umieścić najnowszą publikację Z. Sujkowskiej-Życkiej, wskazać, co przesądza o jej wartości poznawczej i naukowej przydatności. Lektura tej publikacji pozwala jednakże na udzielenie odpowiedzi pozytywnej. Z pewnością nie jest to ujęcie analityczne, gdyż musiałoby rozdać książkę do niebываłych rozmiarów. Jest to raczej monografia będąca syntetyczną oceną przeobrażeń w Polsce, które dokonały się po jej akcesji do UE. Wysoki stopień uogólnienia pewnych tematów i zagadnień sprawia, iż siłą rzeczy ma ona charakter zwięzłego przekazu z wyeksponowaniem wątków, które zajmują miejsce szczególne w badaniach naukowych.

Przystępując do sporządzenia monografii Autorka przeprowadziła szeroko zakrojoną kwerendę badawczą, co zostało wyeksponowane w Bibliografii. Przejrzana i wykorzystana z dobrym skutkiem została dokumentacja rządowa i unijna, raporty i sprawozdania, materiały statystyczne będące wynikiem ekspertyz sporządzanych przez wyspecjalizowane instytuty badawcze i ośrodki naukowe. Szczególnie pomocne ukazały się monografie, części prac zbiorowych, artykuły w periodykach naukowych i materiały ze stron internetowych. Dominuje literatura polska, ale też sporo jest wydawnictw w języku angielskim. Generalnie literatura jest reprezentatywna dla realizowanego przedsięwzięcia badawczego.

Przechodząc do oceny struktury pracy należy stwierdzić, że jest ona przejrzysta, przemyślana, a układ treści logiczny i spójny. Książka jest napisana dobrym językiem. Autorka ma pewną lekkość pióra polonisty, narracja jest wartka i absorbująca czytelnika. Widać w książce autentyczną pasję i zaangażowanie. Autorka miejscami aż zanadto „szarżuje”, gdy np. pisze „w naszym państwie”, „my Polacy” „odpowiadamy za Polskę w Unii Europejskiej i całą Wspólnotę, której częścią jest Polska”. Ten bezpośredni przekaz trafiający do serca i emocji czytelnika niewiele ma wspólnego z deskrypcją w kategoriach *sine ira et studio*. Na szczęście to rzadkie przypadki, gdyż wykład jest utrzymany w naukowej dyscyplinie, a Autorka przykładowo panuje nad zgromadzonym materiałem badawczym.

Pod względem merytorycznym, ale i warsztatowym, recenzowaną monografię Autorka podzieliła na cztery rozdziały, nie licząc Wstępu, Zakończenia i Bibliografii.

Wstęp do książki ma charakter bardziej klasyczny. Z. Sujkowska-Życka przedstawiła przedmiot badań, nakreśliła pytania badawcze, postawiła też odpowiednie hipotezy. Szeroko starała się uzasadnić celowość podjętych badań i przyjęte metody badawcze. Następnie zaprezentowała strukturę pracy i już bardziej w ujęciu syntetycznym przedstawiła istniejący dorobek naukowy

¹ *5 lat Polski w Unii Europejskiej*, praca przygotowana przez zespół redakcyjny w składzie: M. Kałużyńska, K. Smyk, J. Wiśniewski, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2009.

w tym zakresie. Trzeba jej niewątpliwie przyznać rację, że w literaturze naukowej zarówno krajowej, jak i zagranicznej brakuje tak syntetycznego, kompleksowego zwięzłego opracowania dotyczącego przeobrażeń w Polsce będących wynikiem akcesji do Unii Europejskiej. Recenzowane opracowanie w dużym stopniu wypełnia istniejącą lukę i ma szansę zaistnieć na rynku księgarskim również jako dobre kompendium wiedzy dla studentów, nauczycieli i dziennikarzy.

Rozdział pierwszy recenzowanej pracy (*Polska przed akcesją do Unii Europejskiej. Polityka, gospodarka, społeczeństwo*) ma charakter wprowadzający. Ukazuje on skomplikowaną i złożoną drogę Polski do zjednoczonej Europy, gdzie szczególnie wyeksponowano poszczególne etapy prowadzące do akcesji. Wiele miejsca tutaj poświęcono sytuacji ekonomicznej państwa w okresie przemian systemowych i kondycji społeczeństwa, któremu przyszło zmierzyć się z tak dogłębną transformacją.

Drugi rozdział książki (*Efekty integracji w wymiarze politycznym, gospodarczym i społecznym*) kolejno analizuje stanowisko polskich partii politycznych wobec akcesji, przybliża wpływ integracji na warunki życia w Polsce, przeobrażenia w sferze gospodarki. Rozdział zamykają analizy statystyczne dotyczące postrzegania przez Polaków kryzysu finansowego strefy euro państw członkowskich UE zapoczątkowanego w 2008 r.

Nie ulega wątpliwości, że pełnię kunsztu badawczego Autorka wykazała w rozdziale trzecim (*Wdrażanie polityki spójności. Implikacje dla Polski*), gdzie widać, że czuje się najlepiej i posiada w tym zakresie niekwestionowane kompetencje. Z. Sujkowska-Życka przedstawia implementację środków strukturalnych w Polsce, wpływ integracji europejskiej na pogłębienie integracji europejskiej i szeroko opisuje polski rynek pracy w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej.

Ostatni interesujący rozdział pracy (*W poszukiwaniu nowego kształtu integracji europejskiej*) zdecydowanie odbiega od głównego nurtu rozważań Autorki. Ta część pracy raczej nakreśla scenariusze rozwojowe – te optymistyczne i pesymistyczne – dla Unii Europejskiej w bliższej i dalszej perspektywie. Polska występuje tu raczej w tle. Silnie natomiast Autorka eksponuje wątek niedokończonych modernizacji kraju, który jest skonfrontowany z kryzysem ideowo-ustrojowym i instytucjonalnym Unii Europejskiej. Na s. 244–254 trafnie pokazuje, w jakim kierunku powinny przebiegać polskie procesy rozwojowe z położeniem akcentu na współpracę – jak to określa – „powiązania sfery wytwórczej ze sferą wiedzy” i trudno tutaj nie przyznać jej racji.

Dzisiaj z perspektywy blisko dziesięcioletniej i to można zauważyć na kartach tej książki, że akcesja Polski i pozostałych 11 państw do Unii Europejskiej oraz ich przystosowywanie się do unijnych standardów było bodajże (obok przyjęcia traktatu z Maastricht) największym wyzwaniem dla tej organizacji. Poprzednie poszerzenia, te z 1973, 1981, 1986 i 1995 roku przebiegały w zupełnie innych warunkach, gdy Wspólnota posiadała niemałe rezerwy finansowe, a sytuacja gospodarcza w świecie była sprzyjająca. Obecnie reperkusje światowego kryzysu gospodarczego wprowadziły niemały chaos i zamieszanie, zrodziły wątpliwość w sens istnienia unijnej konstrukcji i całego „projektu Europa”. Można się w tej sytuacji w całej rozciągłości podpisać pod końcowymi refleksjami Autorki, że obecny kryzys można przezwyciężyć przez determinację polityków i szerzej państw członkowskich, a rzucone w książce hasło „czas decyzji, czas działania” ma z pewnością swoje głębokie uzasadnienie.

BOGDAN KOSZEL

Poznań